

JAAROVERZICHT 2012

INLEIDING

“What `s another year” was het winnende liedje van Johnny Logan tijdens het Eurovisie songfestival in 1998. Dat geldt ook voor onze organisatie: het jaar is voorbij gevlogen. Waarschijnlijk heeft dat te maken met het feit dat we fijn en zinvol werk mogen en kunnen doen. Zowel in de gezinnen, meedenkend met beleidsmakers, collega-organisaties coachend en bij het geven van veel trainingen. Ook ons steentje kunnen bijdragen aan de veranderprocessen binnen organisaties geeft veel voldoening.

Als team hebben we laten zien dat we ons mannetje staan.

Eind december 2011 hebben we afscheid genomen van de heer Paul Snellens, die vele jaren voorzitter van de Raad van Toezicht is geweest. Hij droeg de voorzittershamer over aan de heer Becker Awad.

In het voorjaar van 2012 besloot Klaartje van Montfort, met toestemming van de Raad van Toezicht en na overleg met het team, zes maanden een sabbatical te nemen. Voor de procesbegeleiding van de grote trainingstrajecten werd Patricia Bender aangetrokken en de dagelijkse leiding kwam voor rekening van Ellen Willemse.

Ondanks het feit dat we de sturing en inbreng van Klaartje hebben gemist, hebben we het als team ook als leerzaam ervaren en pakte ieder lid van het team als vanzelfsprekend nieuwe verantwoordelijkheden op. Aangevuld met de coachende kwaliteiten van Patricia hebben we deze 6 maanden als zeer positief ervaren. Als team, maar ook als individueel lid van dat team werden we sterker naarmate we langer op eigen benen stonden.

Naarmate de zorg verder wordt “uitgekleed” wordt de druk op de naaste omgeving van chronisch zieken, mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking steeds groter. Tegelijkertijd zal de zorg in de verzorgings- en verpleeghuizen veranderen. Ook hier zal een groter beroep op familie en vrienden worden gedaan. Ervaring vanuit het werkveld leert dat mensen graag bereid zijn voor elkaar te zorgen. Mits men hierin goed begeleid wordt en gezien wordt als een volwaardige partner in de zorg (zorgtriade). Als mensen naar elkaar hun wensen en verwachtingen uitspreken dan kan je spreken van open communicatie. Wat ons betreft dé grondslag van de zorg.

Door het volgen van de training Familiezorg krijgen medewerkers inzicht in wat relationeel werken kan bijdragen aan hun zorg voor de bewoners. Verderop in dit jaarverslag leest u welke organisaties in 2012 door ons zijn getraind.

In 2007 hadden we het idee dat we binnen een aantal jaren onszelf als organisatie overbodig zouden hebben gemaakt, door het overdragen van onze visie op andere organisaties. De ervaring leert dat nog lang niet alle collega-organisaties systemisch, relationeel werken. Vaak staat de zorgvrager nog centraal en wordt de naaste omgeving niet of nauwelijks betrokken bij deze zorg, laat staan dat er oog is voor de problemen van deze naaste omgeving. Hierdoor doen toch weer meer en meer gezinnen een beroep op onze expertise. Soms gaan we zelf in op een hulpvraag, maar vaker betrekken we collega-organisaties bij de zorg na een uitgebreide vraagverheldering.

Aan de hand van een praktijkvoorbeeld leest u wat het effect is van relationeel werken binnen gezinnen met een langdurige zorgvraag.

Een voorbeeld uit de praktijk

Jong gezin waarvan moeder (40) een hersentumor heeft, vader (40) zzp-er/freelancer is en een zoon van 9 jaar. De hersentumor van moeder zorgt voor NAH letsel wat o.a. resulteert in dag- en structuurproblemen, problemen met activiteit en ontspanning, hoofdpijn en vermoeidheidsklachten en impulsief emotionele handelingen. Zoon vertoont opstandig gedrag en bepaalt grotendeels zelf zijn activiteiten. Moeder ervaart opvoedingsproblemen en gezagsproblemen met zoon. Vader heeft naast zijn werkopdrachten, die vaak een reistijd van 3 tot 4 uur per dag vragen, naast zijn 8-urige werkdag, ook een verplichting tot studie om zijn kennis up-to-date te houden. Naast deze werkzaamheden heeft hij hobby's in de muziek, waaraan hij gemiddeld 15 uur per week besteedt.

Vader wordt door zorgprofessionals regelmatig aangesproken op zijn zorgverantwoordelijkheid t.o.v. zijn echtgenote en zijn afwezigheid hierin. Dit resulteert erin dat vader niet meer altijd mee gaat naar specialisten of aanwezig is wanneer de begeleiding van moeder thuis is. Vader staat bekend als een zorgweigeraar met puberaal gedrag, die niet de verantwoordelijkheid neemt voor de zorgsituatie.

Op eerste uitnodiging zijn ouders en zoon aanwezig. Tijdens vervolggesprekken is vader aanwezig en doet actief mee aan de coaching-gesprekken. Informerend naar zijn hobby's, thuissituatie, zijn zorgen etc. wordt duidelijk dat vader geleerd heeft een nooduitgang nodig te hebben. Hij is opgegroeid in een militair gezin, waarin veelvuldig sprake was van verbale- en lichamelijke mishandeling. Wanneer er thuis ruzie ontstond tussen zijn ouders, wat resulteerde in handgemeen, dan vluchtte hij naar buiten. Hij heeft op jonge leeftijd geleerd te overleven en heeft hierdoor een onveilige hechtingsstijl ontwikkeld: vermijgend. Zijn persoonlijke geschiedenis zorgt ervoor dat hij momenteel tevens zijn nooduitgang nodig heeft om te overleven. Zijn vrouw heeft, door haar hersentumor, regelmatig emotionele en agressieve uitbarstingen die ook gepaard gaan met verbaal- en lichamelijk geweld. Hierop reageert hij instinctief door te vluchten. Vader functioneert als zondebok binnen het zorgsysteem: "vader is de gezonde partner, hij heeft zich daar ook naar te gedragen, als vader maar... dan is er rust in huis". Er wordt echter geen rekening gehouden met de belemmerende geschiedenis van vader: er worden onrealistische verwachtingen gesteld aan hem, waardoor zorgverleners en zorgvrager blijven hangen in de verwachtingen en verwijten naar hem. Gevolg is dat de zorgsituatie structureel onveranderd blijft.

Coaching on the job aan zorgprofessionals om de destructieve coping van vader inzichtelijk te maken en het eigen handelen van de professionals hierin geeft een realistischer beeld van de vraag achter de vraag van het hele zorgsysteem. Dit geeft ruimte voor ander perspectief; kijkend naar werkelijke mogelijkheden i.p.v. normerende verwachtingen. Ook geeft het ruimte voor acceptatie, begrip en dialoog waardoor allen in staat zijn de bal te gaan spelen (zorgvraag) i.p.v. de man (vader). Vader is bereid om gezamenlijk met zijn echtgenote zijn coping nader te bekijken. Hiervoor is intensieve en integrale familiezorgcounseling gevraagd. Kijkend naar de persoonlijkheidsstructuur, persoonlijke ontwikkeling van beide ouders en wat dit voor gevolgen heeft in de huidige zorgsituatie en in relatie tot elkaar en hun zoon.

De basis in het praktijkvoorbeeld is dat vader zich oprecht erkend voelt in zijn bestaan i.p.v. de falende echtgenoot.

Vanuit deze erkenning worden er meerdere echtpaargesprekken gepland waarin vader de counseling ondergaat in bijzijn van zijn echtgenote (systemische / relationele familiezorggedachte). Er wordt gesproken over zijn persoonlijke levensgeschiedenis, de gevolgen daarvan op zijn huidige functioneren en het kaderen van oude ervaringen t.o.v. de huidige en gewenste situatie.

Dag van de Mantelzorg maar dan anders

Jaarlijks wordt rond 10 november op veel plaatsen in Nederland de "Dag van de Mantelzorg" georganiseerd. Mantelzorgers worden die dag in het zonnetje gezet. Er worden creatieve activiteiten georganiseerd en door middel van bijvoorbeeld een koor of toneel wordt er ontspanning geboden.

Als organisatie hebben wij het organiseren van deze activiteit enkele jaren geleden uit handen gegeven en in veel plaatsen in Midden-Brabant wordt dit nu georganiseerd door ContourdeTwern.

In **Loon op Zand** is de Dag van de Mantelzorg georganiseerd in samenwerking met de Gemeente Loon op Zand en de lokale werkgroep. Hier werd het thema "Nu even niet" op een andere manier ingevuld, namelijk "nu even niet over die ander praten, maar over mezelf".

Aan de hand van vragen uit "Mijn leven in kaart" gingen mantelzorgers met elkaar in gesprek. Het was 'verboden' te praten over degene waar men voor zorgt; dat is namelijk iets dat mantelzorgers gemakkelijk aangaat!

Met behulp van de kaarten werd er uitsluitend over zichzelf gesproken over bijvoorbeeld de volgende onderwerpen:

- Wat was voor u de betekenis van werk?
- In welke huizen heeft u gewoond?
- Hoe kijkt u terug op uw opvoeding?
- Had u tijd voor hobby's en welke hobby's heeft u nu?
- Van wie heeft u afscheid moeten nemen, vroeger of onlangs? Denk ook aan werk.
- Welke plek had u in uw gezin?
- Wie of wat inspireert u?

Onder leiding van Ellen Willemse werden het geanimeerde gesprekken met veel herinnering en herkenning.

Aan het eind van de ochtend was er nog een lekker broodje en een kop soep.

Ook aan **Waalwijk** hebben we in 2012 onze medewerking gegeven. Niet met creatieve activiteiten, maar met een informatief en interactief programma waaraan Bibian Hopmans en Ellen Willemse hun steentje hebben bijgedragen.

Onderstaand een korte samenvatting:

Op *dinsdag 6 november* heeft van 19.30 tot 22.00 uur in Borrelcafé James te Sprang Capelle een bijeenkomst plaatsgevonden in het kader van de Dag van de Mantelzorg.

Deze avond stond in het teken familiezorgers te inspireren in hun zoektocht naar een antwoord op de vraag: "mantelzorg, wat bezielt me?"

We hebben met elkaar gesproken over de zorg die men geeft en de zorgverantwoordelijkheid die hierbij wordt ervaren.

Centrale elementen voor deze avond waren: de zorgrelatie, het persoonlijke verhaal en de bezieling. We hebben ons laten inspireren door een persoonlijk dagboekfragment, schilderkunst die in beeld brengt wat het voor mensen betekent om in een zorgrelatie te staan en filosofische aspecten van zorgrelaties; is er balans van geven en ontvangen in de relatie, is er sprake van wederkerigheid, wat is mijn bezieling om te zorgen voor mijn naaste.

Er is uiteraard gezorgd voor een intieme ambiance met bijpassend hapje en drankje. Er waren ongeveer 50 mensen aanwezig voor deze inspirerende ontmoeting!

Op woensdag 7 november heeft van 13.30 tot 16.00 in Den Bolder te Waspik een bijeenkomst plaats gevonden in het kader van de Dag van de Mantelzorg. Speciaal voor deze middag waren dementerenden en hun familieverzorgers uitgenodigd. We hebben gasten een interactief theater aangeboden. Dit theater: "Smeltend ijs" bezat de kracht van de eenvoud en liet het publiek het proces van dementie ervaren, zowel vanuit de kant van de zorgvrager als de kant van de familiezorger. Het was een confronterende, soms pijnlijke doch ook mooie realiteit. Het publiek werd gegrepen door de inhoud en de vorm, waardoor de dialoog direct op gang kwam.

Na de pauze was er een kort interview met 2 familieverzorgers, een zoon en een echtgenote waarvan de vader/man dementie heeft. Beide familieverzorgers en dementieconsulent Marianne de Jongh werden geïnterviewd door Bibian Hopmans (Exfam): wat hebben ze geleerd van het proces, wat zou je nu anders doen, wat kun je als tip meegeven aan de mensen in de zaal, hoe belangrijk was de samenwerking tussen vader/echtgenoot, familie en professionals in de zorgsituatie.

Marianne had tevens gezorgd voor informatietafels die voorzien waren van specifieke informatie over dementie.

Eveneens op woensdag 7 november, maar dan van 19.30 tot 21.30 uur, heeft in De Bleyde Incomste te Waalwijk ook een bijeenkomst plaatsgevonden in het kader van de Dag van de Mantelzorg, onder leiding van Ellen Willemse. Speciaal voor deze avond waren getroffen door NAH (Niet Aangeboren Hersenletsel), hun familieleden en professionals uitgenodigd.

Deze avond heeft een neuropsycholoog psycho educatie gegeven over wat hersenletsel is en wat hiervan de gevolgen zijn voor de getroffen en hun familieleden in het dagelijkse leven. Vooral de onzichtbare vermoeidheid kwam aan bod. Er was voldoende ruimte voor interactie en het stellen van vragen.

Deze lezing werd gevolgd door een workshop mindfulness voor alle aanwezigen. De trainer geeft in het dagelijks leven mindfulness bijeenkomsten aan mensen die getroffen zijn door (hersen) tumoren en mensen met NAH.

Er waren verschillende organisaties die de mogelijkheden van dagbesteding presenteerden.

Het was een heel bijzondere en gewaardeerde avond!

Bij alle activiteiten kregen de deelnemers na afloop een presentje in de vorm van een cadeaubon. Deze bon gaf recht om samen met een vriend/vriendin een kop koffie/thee met iets lekkers te drinken onder het motto "nu even niet".

Intercollegiaal overleg

Werklunch Wmo: Wijk Stokhasselt te Tilburg

Maandelijks komen diverse organisaties, werkzaam in de wijk Stokhasselt, bij elkaar in Wijkcentrum de Ypelaar in Tilburg Noord, met als doel: "Betere zorgverlening voor cliënten door het centraal stellen van de cliënt en zijn systeem".

Hierdoor komen korte lijnen tot stand tussen professionals onderling en vrijwilligerscoördinatoren.

Daarnaast wordt door middel van ingebrachte casuïstiek geoefend om systemisch werken tussen de verschillende disciplines rondom een cliënt te bevorderen.

Dit oefenen vindt vanaf januari 2012 plaats onder begeleiding van een trainer/coach van Exfam. Het uitgaan van de eigen kracht van cliënten in hun systeem is hierbij uitgangspunt. Iedere deelnemer brengt minstens 1 keer een casus in. Dit hoeft geen complexe casus te zijn. Het gaat om systemisch en relationeel benaderen. Gaandeweg merken de deelnemers dat begrippen zoals vraagverheldering, waarde vrij kijken, ontschuldigen, vanzelfsprekend worden.

Exfam zorgt, naast de begeleiding, ook voor verslaglegging en contact met de Stuurgroep en draagt zorg voor de evaluatie. De kosten worden door alle betrokken organisaties gedeeld.

Deelnemende organisaties

WZSW, Surplus, de Twern, de Wever, Thebe, Contour, IMW, GGZ, Loket Z, MEE, Novadic-Kentron, Exfam.

Café Brein

Bij mensen met een NAH (Niet Aangeboren Hersenletsel) is sprake van een hersenbeschadiging ten gevolge van bijvoorbeeld een hersenbloeding, herseninfarct, hersenkneuzing door ongeval of een hersentumor.

In diverse grote gemeenten in Brabant worden bijeenkomsten georganiseerd onder de naam: Café Brein.

Dit is een trefpunt voor zowel mensen met een NAH als hun naastbetrokkenen, hulpverleners en andere geïnteresseerden.

In Tilburg en Waalwijk fungeren medewerkers van Exfam, RIBW en MEE Brabant Noord als kroegbaas in deze cafés.

Gemiddeld zijn er tussen de 30 en 40 mensen aanwezig.

Onderwerpen die tijdens de avonden in 2012 aan bod kwamen waren o.a.:

- Familiezorg;
- Hobby's en activiteiten;
- Werking van de hersenen;
- De leegte voorbij – een waargebeurd ervaringsverhaal.

Transculturele familie­zorg

Tijdens overleggen met beleidsambtenaren wordt regelmatig de vraag gesteld: waar en hoe vinden we de allochtone mantel­zorger? Ook onderzoeken hebben vaak deze vraag als onderwerp. Mantel­zorg­steun­punten organiseren bijeenkomsten voor DE allochtone mantel­zorgers.

Uit onderstaand stuk mag blijken, dat DE *allochtone* mantel­zorger net zo min bestaat als DE *autochtone* mantel­zorger. En in de wetenschap dat er in Nederland al veel verschillende gebieden zijn, met eigen dialect en eigen cultureel, is dat bij allochtonen niet anders.

Daar komt bij het zoeken naar DE allochtone mantel­zorger een extra dimensie bij, namelijk het feit, dat de eerste generatie allochtonen zich nog vasthoudt aan de eigen traditionele, culturele en religieuze achtergronden terwijl de tweede en derde generatie dit meer heeft losgelaten.

Onderstaand een aantal gegevens waarbij het voor u, als lezer, misschien wat meer informatie verschaft waarom die allochtone mantel­zorger op hun eigen specifieke manier gezocht en gevonden kan worden.

Mogelijk extra problemen t.o.v. autochtone familie­zorgers

- Onbekendheid met NAH, dementie, palliatieve zorg;
- Taboe in de eigen familie of gemeenschap;
- Zorgplicht kan opgelegd worden door familieleden vanuit traditionele zorgopvatting uit thuisland;
- Druk van ouders op kinderen 24 uren hulp te bieden;
- Minder bekend met ondersteuningsmogelijkheden van zorginstellingen en andere voorzieningen;
- Onbekendheid met hulpmiddelen, respijtzorg etc.;
- Extra taken m.b.t. begeleiding en vertalen;
- Onderlinge verschillen per nationaliteit/cultuurgroep.

Familie­zorg bij vluchtelingen

- Meer kans op extra kwetsbaarheid als er sprake is van traumatisch- of vluchtverleden;
- Minder familieleden dan gastarbeiders;
- Meer mantel­zorg aan landgenoten als familie;
- Ondersteuning en begeleiding vaak ook door vrijwilligers van vluchtelingenwerk, kerken etc.;
- Uit onderzoek blijkt vaker een te late diagnose;
- Onbekend met Nederlandse zorgmogelijkheden.

Ter illustratie een aantal uitspraken van deelnemers die een cursus Transculturele Familie­zorg hebben gevolgd.

Mantelzorg als

..... moderne opdracht

Turkse dochter (43), die zorgt voor haar dementerende vader

"Kijk in de Islam: welke ziekte het dan ook is, je moet altijd goed voor je vader en moeder zijn. En goed voor hen zorgen. Dat is wat de Islam zegt. Soms interpreteren ze het naar mijn mening verkeerd. Verzorgen betekent niet dat je jezelf goed moet verzorgen, maar je kunt het ook zo regelen, dat er goed verzorgd wordt. Zo zie ik het..."

..... religieuze opdracht

Marokkaanse dochter (48), die zorgt voor haar dementerende moeder

"Nou wij zien dat vanuit de Islam wordt er gezegd, dat mensen die lijden in het leven, van hun zonden zeg maar afkomen, voor het hiernamaals. Dus je wordt er schoner door. Het lijden is in principe het verschonen van de ziel. Ja. Dat je straks dan eigenlijk schoon bij Allah terecht komt."

..... religieuze opdracht

Surinaamse dochter (50), die zorgt voor haar Surinaamse moeder met dementie

"Als iemand ziek is in de familie, dan moet de familie voor degenen die ziek zijn zorgen. Want dat zegt Onze Lieve Heer, de naasten moeten voor hun familieleden zorgen."

..... verplichte opdracht

Marokkaanse dochter (29), die zorgt voor haar dementerende moeder

"Ik ben heel religieus opgevoed en bij ons in de cultuur is het gebruikelijk dat men de problemen intern aanpakt. Op het moment dat jij beslist, ik ga de zorg dragen voor mijn moeder, krijg je heel veel problemen op je bord geschoven. Want onze maatschappij houdt niet van uitzonderingen. En dat krijg je dan ook te horen."

..... wederkerige opdracht

Surinaamse dochter (63), die zorgt voor haar vader met dementie

"Kijk je moet het zo zien, waar Surinamers vandaan komen, die oudjes zijn en blijven tot de dood een deel van de familie. En wat er ook gebeurt met hun, later in wat voor geestelijke toestand of fysieke toestand ze zijn, dan behoort de familie daarvoor te zorgen. Want toen hun kracht hadden deden hun dat voor jou. Een soort pay-back."

..... vrouwentaak

Marokkaanse (38)

"Nee, ik ervaar absoluut geen steun van andere familieleden. Zussen stonden altijd voor mij klaar als ik oppas nodig had, om het zo maar even te noemen, dus een toezien oog of als ik even mijn hart wou luchten dan waren ze er altijd. Maar broers en andere familieleden, die waren er niet voor ondersteuning. Want jij woonde thuis op dat moment dus ik was daar verantwoordelijk voor en ik had daar mee te dealen."

..... eenzame vrouwentaak

Turkse dochter (46), die zorgt voor haar dementerende moeder

"Nee, ik ben alleen. Daarom kom ik tegen ze in opstand. Niet een van hen spreekt ook maar uit 'mijn zusje doet dit alles', ze vinden het doodnormaal dat ik alles doe. Ik 'moet' het doen. Zij moeten niet, maar ik moet. Ik krijg niks van niemand. Ze zien het als mijn verplichting. Ze zeggen ze heeft een dochter, laat die maar komen."

..... culturele opdracht

Surinaamse dochter (53), die zorgt voor dementerende moeder

"Ik vind het heel erg belangrijk omdat als ik zelf iets zou hebben, dan zou ik graag willen dat mijn familie me verzorgde....het is voor ons zo gewoon, eigenlijk. Het is met de paplepel ingegoten. Als je ouders oud zijn geworden dan zorg jij voor ze. Ja, eigenlijk hoor je je ouders gewoon in huis te nemen."

TRAININGEN

Van aanvraag tot training

Ook in 2012 hebben de trainers van Exfam tientallen groepen mogen trainen in de kunst van relationeel werken. Voordat het zover is gaat er vaak een proces van maanden aan vooraf om met elkaar te komen tot de juiste afstemming over de inhoud. Maar met het aanbieden van training is men er nog niet. Borging, intervisie en coaching on the job maakt dat medewerkers Familiezorg in de genen krijgen:

het is geen kunstje dat men leert, maar een verandering van houding in het werk.

Nadat de juiste toon is gevonden om met elkaar aan de slag te gaan, komt onze secretaresse in actie om de praktische uitvoering van de trainingen tot stand te brengen.

Hieronder staat aangegeven wat er geregeld moet worden, voordat een training kan gaan starten.

1. Gesprek leidinggevende met organisatie wat men precies wil
2. Aan de hand van dit gesprek wordt een offerte uitgebracht. Hierin wordt verwerkt:
 - a. het aantal groepen dat men wil gaan trainen,
 - b. Borging van de training,
 - c. Lesmateriaal,
 - d. Huur zaalruimte + lunches (als de training op onze locatie Hasseltveste gegeven wordt).
3. Afwachten tot offerte goedgekeurd wordt.
4. Bij akkoord offerte wordt contact opgenomen met contactpersoon van de betreffende organisatie om data te gaan plannen voor training. Hieruit volgt een planningsvoorstel.
5. Aan de hand van het planningsvoorstel wordt met de trainer(s) contact opgenomen om de data vast te leggen. Als de data definitief zijn, wordt de training ingevoerd in het planningssysteem.
6. Werkzaamheden 2 à 3 weken voor aanvang training:
 - a. Maken uitnodiging en deze versturen naar de deelnemers,
 - b. Presentielijst maken,
 - c. Opdrachtbevestiging maken voor trainer,
 - d. Klarleggen:
 - Lesmateriaal
 - Certificaten (ontvangt men na het volgen van de 3-daagse training)
 - Naamkaartjes
 - Evaluaties
7. Mocht de training bij onze locatie gegeven worden, dan een week van tevoren de lunches hiervoor bestellen,
8. Na afloop van de 3-daagse training:
 - a. factuur verzenden naar de organisatie,
 - b. Kijken of er deelnemers dagen moeten inhalen en zo ja, hierover contact opnemen met de contactpersoon van de organisatie,
 - c. Evaluaties uitwerken.

Het aantal uren dat aan bovenstaande zaken wordt besteed, is per organisatie verschillend daar het samenhangt met het aantal groepen dat er getraind wordt.

Een opsomming van organisaties die in 2012 door Expertisecentrum Familiezorg zijn getraind of een workshop hebben bijgewoond in relationeel werken in een zorgsituatie: intramuraal en extramuraal.

3-daagse trainingen			Workshops	
Amarant	Diverse districten		InHolland Academie	Amsterdam
Thuiszorg Careyn	Breda		Prisma (voorbereiding op training)	Waalwijk
STIB (informele zorg)	Breda		ROC (meerdere malen)	Tilburg
Gemini	Tilburg		Thuiszorg Pantein	Uden
ROC (3 groepen)	Eindhoven		Gemeente	Beverwijk
Thebe (zichtbare schakel)	Tilburg		Kempenhaeghe	Heeze
Gemini Zorg en dienstverlening	Tilburg		Hospice	Delft
Thuiszorg Pantein	Uden		VPTZ	Tilburg
RIBW	Waalwijk		Gemeente	Dronten
Vivent de Hooge Clock	's Hertogenbosch		Toon Hermans Huis	Waalwijk
Hospice Mariengaarden	Bakel		Robuust	
Gemeente	Waalwijk		VPTZ	Venlo
Reflectiedagen huisartsen	Zuid-Oost Brabant		Symposium Palliatieve zorg	6 workshops diverse plaatsen
De Wever – Reijshoeve	Tilburg		BRIZ	's Hertogenbosch
De Wever – de Hazelaar	Tilburg		Zorgketen dementie	Eindhoven
De Wever – Koningsvoorde	Tilburg		Rivas Zorggroep	Gorinchem
De Wever – Beijsterstede	Tilburg		Netwerk palliatieve zorg	Breda
De Wever – den Herdgang	Tilburg		Stichting KOH	Eindhoven
De Wever – de Geheugenwinkel	Tilburg			
BerneZorg	Heeswijk			
Aanzet	Oss			
Thuiszorgmakelaars	Landelijk			
Samengestelde groepen	Individueel uit hele land			

"Mijn vader hield niet van clowns"

Een beschrijving van een 3-jarig traject van training, implementatie en borging.

BerneZorg is een organisatie voor verzorging en verpleging van ouderen in de regio Heeswijk-Dinther, Loosbroek, Middeldode, Vinkel en Vorstenbosch. BerneZorg bestaat uit verpleeghuis Cunera en verzorgingshuis de Bongerd in Heeswijk en het thuiszorgteam BerneZorg Thuis.

In 2009 koos BerneZorg ervoor de Methode Familiezorg, zoals die was ontwikkeld door het Expertisecentrum Familiezorg (Exfam), als leidraad te nemen voor haar beleid. Vanaf dat moment veranderde de Werkgroep Mantelzorgbeleid haar naam in Werkgroep Familiezorg en werd de directeur van Exfam lid van de werkgroep.

Alle medewerkers en vrijwilligers werden door middel van trainingen en workshops geschoold in de werkwijze Familiezorg. Aansluitend startte een door medewerkers van Exfam begeleide borgingsperiode om medewerkers te ondersteunen bij het implementeren van de nieuwe manier van werken in de dagelijkse praktijk.

De effecten van de invoering van Familiezorg werden eind 2011 voor de eerste keer aan de hand van een wetenschappelijk onderbouwde methode gemeten. In 2013 volgt een nieuwe meting.

Tussenbalans

Om alle opgedane ervaring niet verloren te laten gaan en om zoveel mogelijk mensen kennis te laten maken met het traject in BerneZorg, besloten Exfam en BerneZorg in 2012 hierover een boek uit te geven. Het resultaat is "*Mijn vader hield niet van clowns*", auteurs: Maria Roelofs, Patricia Bender en Ad van Oorschot – allen trainers bij Exfam.

Mijn vader hield niet van clowns beschrijft hoe de uitgangspunten van het Expertisecentrum Familiezorg succesvol vorm kregen in BerneZorg.

BerneZorg zette familiezorg centraal in haar organisatievisie. U kunt lezen wat de effecten zijn voor de organisatie, de medewerkers, de vrijwilligers en -zeker niet op de laatste plaats- voor de bewoners en hun familie.

Mijn vader hield niet van clowns is gemaakt voor iedereen die belangstelling heeft voor wat Familiezorg voor organisaties in de zorg en daarbuiten kan betekenen; bestuurders, leidinggevendenden, medewerkers, beleidsmakers, bewoners/cliënten en familie.

COMMUNICATIE

Website en telefoon als vraagbaak

De website van Exfam is sinds 2012 een interactieve site geworden, die gemiddeld 2000 keer per maand bezocht wordt. Naast actuele informatie staan ook activiteiten, die door derden georganiseerd worden, voor zorgvragers en hun familieverzorgers op onze site. Bezoekers gebruiken de site om op te zoeken wie wij zijn en wat wij doen. Vaak volgt daarna een mailtje of telefoontje met een meer gerichte vraag wat wij voor *hen* kunnen doen.

Dat kan variëren:

- interesse in het willen volgen van een scholing Familiezorg voor een groep of individueel, met een kostenplaatje;
- de vraag of men in aanmerking komt voor een Mantelzorgcompliment en hoe dit aan te vragen;
- toesturen van het Mantelzorgpasje plus uitleg van het gebruik;
- verzoek van een organisatie om mee te denken bij een complexe zorgvraag;
- een individuele hulp-/zorgvraag;
- uitnodiging om -middels het geven van een workshop Familiezorg- deel te nemen aan een festiviteit, symposium enz.

De vragen worden door de secretaresse gelezen of aangehoord en –afhankelijk van relevantie- doorgeleid naar de teamleden. Streven is om zo snel mogelijk, maar *altijd* te reageren.

Digitaal forum voor de aan ons verbonden trainers

Omdat we als Expertisecentrum Familiezorg steeds meer samenwerken met trainers die als zzp-er aan ons verbonden zijn, hebben we de website hiervoor uitgebreid. Om de samenwerking en uitwisseling van expertise en informatie zo efficiënt mogelijk te laten verlopen hebben we daarvoor een digitale omgeving ontwikkeld. In deze digitale omgeving is een forum waarin vragen en of opmerkingen kunnen worden gepost waarop andere trainers kunnen reageren.

Daarnaast hebben we een digitaal archief gemaakt waarin allerlei documenten en publicaties staan, ter bevordering en verdieping van de deskundigheid.

Forum Training inhoudelijk

Filmpje, tip van Maria

Geplaatst: January 4, 2013 at 11:53 am

door: |

<http://www.youtube.com/watch?v=TmTmBNg2w1o>

Ook signalen of bruikbare vondsten uit de praktijk, politiek of media kunnen gedeeld worden. Zoals bovenstaande afbeelding laat zien wordt er een filmfragment van Youtube gedeeld met andere trainers ter inspiratie. Het idee achter deze ontwikkeling is dat we de trainers een praktische mogelijkheid bieden waar onderling aan deskundigheidsbevordering kan worden gedaan. Daarnaast levert dat een groeiende informatiebron op, die ten alle tijden kan worden geraadpleegd. De duurzaamheid die het internet biedt komt hierbij goed van pas.

GEMEENTEN

Naast alle trainingsactiviteiten en advisering op het terrein van verandering in organisaties, hebben we ook onze reguliere opdrachten uitgevoerd voor de acht gemeenten in Midden-Brabant. Een cijfermatige verantwoording treft u in de bijlagen.

Tilburg

- Advisering aan de afdeling Ruimtelijke Ordening van de gemeente m.b.t. aanvragen voor aanpassing van woning om zorg te kunnen verlenen.
- Mooie en intensieve samenwerkingsontmoetingen met heel veel collega organisaties in de stad dankzij de begeleiding van de gezinnen.
- Gezamenlijke gezinscoaching van families met een relationele vraag met o.a. ContourdeTwern.
- Er komen meer en meer vragen voor begeleiding van gezinnen met specifieke problemen. Zo hebben gezinnen met NAH (Niet Aangeboren Hersenletsel) een andere benadering nodig dan gezinnen met bijv. dementie of kanker. Ook de levensfase waarin het gezin zich bevindt is van belang in de benadering van de problematiek. Een jong gezin met een moeder met NAH heeft andere vragen dan een ouder echtpaar waarvan de vrouw dementerend is.
- Er zijn 6 bijeenkomsten georganiseerd met als thema "Mantelzorg wat bezielt me". Er werd door 8 echtparen deelgenomen. Van elk echtpaar was iemand getroffen door Niet Aangeboren Hersenletsel.
- In samenwerking met een medewerker van Loket Z en een medewerker van Contour voorlichting gegeven aan de leden van Wmo-adviesraad Tilburg inzake ketensamenwerking.
- Bij het hersenletsel netwerk Tilburg voorlichting geven over specifieke problematiek van niet aangeboren hersenletsel bij allochtone mensen en hun naasten.
- Bij veel verwijzingen van andere organisaties speelt psychiatrische problematiek een grote rol.
- Begeleiding Wmo-team Stokhasselt: casuïstiekbespreking met als invalshoek Methode Familiezorg.
- Training 6 dagdelen en borging van o.a.:
 - Praktijk Ondersteuners Huisartsen
 - Management en beleidsteam Loket Z
 - Ambulant team van Gemini
 - Coördinatoren Contour
 - 2 samengestelde groepen
 - Leerkrachten en opleidingsfunctionarissen ROC Welzijn en Zorg Tilburg
- Talloze voorlichtingsbijeenkomsten met als doel kennisoverdracht, o.a.:
 - Café Brein
 - NAH Netwerk
 - CVA Keten
 - Netwerk Ouderenmishandeling
 - Expertisecentrum NAH
 - Palliatief netwerk
 - Zichtbare Schakel Tilburg; Jeugdgezondheidszorg Thebe
 - Fontys Tilburg verpleegkundig specialisten
 - Presentatie Politiek Café Groen Links

Hilvarenbeek

- Adviseren op het terrein van beleid
- Begeleiding zorgende families
- Samenwerking met Contour

Oisterwijk

- Deelname aan de Stuurgroep Eenzaamheid. Later Stuurgroep Kwetsbare Burgers. Samen met de diverse werkgroepen werd er deelgenomen aan en een actief onderdeel geleverd aan de volgende bijeenkomsten:
 - De werkconferentie 'Mantelzorg doen we Samen' die op 21 juni 2012 plaats vond;
 - themamiddag 'vergeet dementie onthou mens' op 29 november 2012.
- Deelname aan netwerkbijeenkomst.
- Deelname aan de bijeenkomst in Geel met als thema: "Dementievriendelijke gemeente".

Goirle

- Advisering op terrein van beleid
- Deelname aan netwerkbijeenkomsten
- Deelname aan de bijeenkomsten "preventie eenzaamheid"
- Samenwerking met verschillende partijen in het veld
- Casusbespreking en coaching van collega's van andere organisaties
- 2 zeer intensieve casuïstiek/zorgtrajecten gelopen:
 - Multiprobleem gezin: na brede vraagverheldering de volgende acties ondernomen:
 - Regiefunctie genomen
 - Indicaties aangevraagd
 - Samenwerking met school zoontje, huisarts, Virenze, CIZ, zorgkantoor, GGD-arts
 - Gezin waarvan 1 van de ouders hersenletsel heeft. Samenwerking met o.a.:
 - Huisarts
 - Zorgloket

Dongen

- Jonge Familiezorgers opnieuw een gezicht geven binnen het eigen gezin en eventueel een individueel aanbod bieden. Dit in samenwerking met Stichting Richting.
- Overleg met en advies aan de afdeling Maatschappij van de gemeente
- Voorlichting geven in het Familiezorg café.
- Samenwerking formele/informele zorg omtrent familiezorg versterken. Dit in samenwerking met de Gemeente, IMW/ Stichting Richting en de werkgroep Familiezorg.
- Deelname aan de besprekingen m.b.t. Transitie AWBZ in 2014/2015. Met name om de gevolgen voor families onder de aandacht te brengen.
- Er zijn plannen gemaakt om in 2013 de samenwerking op te zoeken inzake casuïstiekbespreking, netwerkbijeenkomst inzake transitie AWBZ zorg, Jonge Familiezorgers en gebruik maken van elkaars expertise.
- Casuïstiek
- Zeer intensieve en langdurige begeleiding van gezin, bestaande uit vader (hersensletsel), moeder en twee kinderen in de puberleeftijd.

Loon op Zand

- Overleg met en advies aan de afdeling Maatschappij van de gemeente
- 2 maal per jaar deelname aan casuïstiek overleg met meerdere partijen in het veld.
- Maandelijks organiseren van en aanwezig zijn tijdens de inloopbijeenkomsten van mantelzorgers.
Hier zijn iedere maand rond de 35 mensen aanwezig.
- Samen met de gemeente de Dag van de Mantelzorg organiseren. In 2012 was het thema "Nu even niet".
- Zeer intensieve begeleiding van families in nauwe samenwerking met Gemini, GGZ en andere organisaties.

Waalwijk

- Een aantal intensieve familietrajecten met de volgende onderdelen:
 - Inhoudelijke familiegesprekken
 - Case-management/regiefunctie in samenwerking met andere zorgpartijen.
 - Dochter met hersenletsel (financiële problemen, problemen met werk en huisvesting).
 - Dochter met psychiatrische problemen
 - Zoon met psychiatrische problemen (problemen met financiën, huisvesting e.d.)
- Training vrijwillige ouderenadviseurs in dienst van de Gemeente Waalwijk.
- Workshops vrijwilligers Toon Hermans Huis.
- Overleg en advies gemeentelijk beleid.
- Deelname aan de bijeenkomst in Geel met als thema: "Dementievriendelijke gemeente".
- Het 3 maal per jaar organiseren van Multi Disciplinair Overleg in Waalwijk. Exfam nodigt hiervoor ongeveer 50 samenwerkingspartners uit, waarvan er gemiddeld per bijeenkomst 30 partners aanwezig zijn.
Bij elk overleg worden kort de actualiteiten per organisatie gedeeld. Daarnaast zorgt Exfam voor een gastspreker. Dit waren afgelopen jaar: Transculturele (familie)zorg, ontspoorde zorg/ouderenmishandeling, de kracht van relationeel werken, de kanteling van de WMO.
Deze presentaties hebben een interactief karakter, waardoor direct casuïstiek bespreekbaar wordt gemaakt, gekoppeld aan het thema.
Het delen en samenwerken in de zorg voor kwetsbare gezinnen blijft centraal staan.
- Transculturele cursus Familiezorg. Er waren hier 12 deelnemers.
- Training in transculturele familiezorg van vrijwilligers van N.O.O.M.
- De functie van kroegbaas uitoefenen bij Café Brein. Een ontmoetingsavond voor mensen met Niet Aangeboren Hersenletsel en hun familieleden.

Gilze en Rijen

- Presentatie en aanwezigheid bijeenkomst Kanteling, georganiseerd door gemeente Gilze en Rijen (6 februari).
- Advisering aan de gemeente inzake mantelzorg en wonen.

VOORUITBLIK

Dankzij de vele getrainde medewerkers in verschillende organisaties worden families erkend als volwaardig partner in de zorg voor hun naasten. Er worden ook in 2013 weer veel mensen getraind in de Methode Familiezorg. Organisaties, waar medewerkers de training al hebben voltooid, gaan verder met het gedachtegoed Familiezorg door borging, implementatie, intervisie en coaching-on-the-job.

In 2012 is gestart met het samenstellen van nieuwe werkboeken voor de training. Was er tot nu toe één boek, nu worden er drie gemaakt voor de verschillende cursussen.

Er komt een werkboek voor de 'light'-versie van de training, bestaande uit 3 workshops; er komt een werkboek voor de 3-daagse cursus en een apart werkboek voor trainers.

De theorie is aangevuld met praktijkvoorbeelden. De boeken zullen in het eerste kwartaal van 2013 van de drukpers rollen.

Daarnaast heeft een van de medewerkers een verdieping ontwikkeld op de begeleiding d.m.v. familiezorg, nl. *familiecounseling*.

Familiecounseling schenkt aandacht aan "de integrale mens, de mens als geheel, als psycho-somatische-emotionele eenheid". Familiecounseling is een intensief traject waarin volgens een integrale vraagverheldering en begeleiding vanuit Familiezorg wordt gewerkt.

Intensief: met innerlijke kracht; sterk, intens, de uiterste productiviteit nastrevend. Meetbaar in tijd en persoonlijke diepteniveaus.

Integraal: voltallig, geheel. Kijkend vanuit een holistisch beeld: lichaam, psyche, geest en sociaal. Je gaat ervan uit dat de mens een persoonlijke geschiedenis heeft, waarin deze positieve en negatieve ervaringen heeft opgedaan. Deze fundamentele van bestaan zijn mede bepalend voor het huidige functioneren.

Counseling: Hierbij komen de persoonlijke achtergronden, gevoelens en gedachten en innerlijke overtuigingen van waaruit iemand handelt meer naar voren. Ook hierbij geldt dat je in staat bent en bereid bent om te onderzoeken hoe de persoonlijke geschiedenis van een individu en/of gezin bepalend is voor het huidige functioneren.

De transitie van de AWBZ functie 'begeleiding individueel' naar de lokale overheden is in 2012 weliswaar op een laag pitje gezet, maar komt nu in volle vaart op gemeenten af.

Er worden bijeenkomsten met partijen in het veld georganiseerd om ervoor te zorgen dat deze transitie soepel zal verlopen. Er zullen mensen zijn die niet meer voor deze begeleiding in aanmerking komen. Als Exfam moet we er alert op zijn, dat hierdoor gezinnen, die de zorg tot nu toe konden uitvoeren zonder overbelast te raken, door de bezuiniging in deze transitie in de problemen komen.

Ja, er kan veel bezuinigd worden en ja, het is goed dat mensen eerst met hun sociale netwerk kijken welke taken naasten kunnen uitvoeren. En ja, wij willen graag deze families helpen dit gesprek te voeren. Het (bekende) argument: "mijn kinderen hebben het druk, dus ik heb het er niet over", is vaak een vooronderstelling. Kinderen of andere familieleden hebben geen idee van de zorg die wordt gegeven. Als het gesprek wel wordt gevoerd, komen mensen met elkaar tot de meest creatieve oplossingen. Hier ligt een grote kans 'dankzij' de transitie. Toch moeten we oog blijven houden voor families waar dit niet mogelijk is. De zorg dichterbij (wijkgericht) biedt hiervoor kansen.

Ook in 2013 blijft Expertisecentrum Familiezorg volop in beweging en ontwikkeling.

Tilburg, april 2013

Mede namens het team en de Raad van Toezicht,

Klaartje van Montfort,
directeur

Ellen Willemse,
beleidsmedewerker

Bijlage

Samenstelling team Expertisecentrum Familiezorg:

Klaartje van Montfort	directeur
Bibian Hopmans	familiezorgconsulent/trainer
Gerrie van Berkel	secretaresse
Pim Ophof	trainer
Ellen Willemse	counselor/beleidsmedewerker
Nona van Berkel	secretaresse planning trainingen
Jeannette Kamps	trainer/familiezorgconsulent

Externen:

Ine Bertens	docent
Karin van Montfort	trainer
Maria Roelofs	trainer
Karen Spekhorst	trainer
Gina van den Brok	trainer
Ad van Oorschot	trainer
Michiel Fondse	trainer
Patricia Bender	trainer
Annemarie Schrijnemakers	trainer
Maria Veraart	trainer
Sylvia Las	trainer

Samenstelling Raad van Toezicht Expertisecentrum Familiezorg

De heer B.I. Awad	voorzitter
Mevrouw M.A. van Hamersveld	secretaris
De heer P.H.A. Horn	lid
De heer B.Ph.W.M. Taminiau	lid
Mevrouw K. van Geffen	lid
Mevrouw I.M. Appel	lid

Adres: Dr. Deelenlaan 11
5042 AD Tilburg

Telefoon: (013) 544 33 43

Internet: www.exfam.nl

Fax: (013) 542 21 31

Email: info@exfam.nl